

Část 1: Současný český jazyk. Teoretické a metodické otázky popisu současné češtiny; zvl. se zaměřením na lexikální a stylistickou rovinu.

Před začátkem SZZK si vylosujete jeden text. V průběhu zkoušky pracujete s textem, na jehož základě popíšete výrazné jazykové a textové jevy, zaměřujte se zvl. na lexikální a stylistickou rovinu s oporou o nižší plány jazyka. Zkoušející vždy pokládají doplňující otázky.

Text 1 Existují hory?

[Přemysl Mácha](#) | 29. 5. 2023 | Vesmír 102, 334, [2023/6](#)

Jazyk hraje v našem vnímání světa zásadnější roli, než si připouštíme. To naznačují některé nedávné výzkumy, byť diskuse o jazykovém relativismu stále probíhají.

Existují hory? Takto provokativně se ptají filozof Barry Smith a geograf David Mark ve svém příspěvku k diskusi o vztahu jazyka a prostorové percepce. [1] Zdánlivě nesmyslná otázka nás však při bližším zkoumání přinutí zamyslet se nad tím, jakou roli v našem vnímání světa hrají jazykově vyjádřené koncepty, jimiž zcela samozřejmě a povětšinou i nevědomě organizujeme a přetváříme prostor kolem nás. Povrch Země je totiž kontinuum, které teprve pomocí jazyka členíme na základě různých kritérií (například tvaru, velikosti, materiálu, funkce aj.) na jednotlivé kvaziobjekty (tedy řeky, hory, potoky, říčky, jezera a jiné). S nimi pak zacházíme, jako by to byly skutečné objekty. Mapujeme je, zkoumáme, přesouváme, skládáme z jejich znalostí zkoušky, chráníme je, vlastníme či dobýváme. Dokonce jim i někdy připisujeme schopnost volního jednání – řeka teče, hora zpívá a les šumí. Komparativní studie navíc ukazují, že mluvčí různých jazyků člení kontinuum světa odlišně a že jen obtížně budeme hledat univerzální krajinný prvek rozlišovaný stejně ve všech jazycích. A co víc, dokonce to nedělají stejně ani mluvčí totožných či blízce příbuzných jazyků.

Není hora jako hora

Kirk: A to nemluvím o nejdůležitějším důvodu pro zlézání hory. Spok: A tím je? Kirk: Protože tu je!

(Star Trek V: The Final Frontier)

V případě konvexních tvarů reliéfu, tedy vystouplých tvarů zemského povrchu, nacházíme ve světových jazycích obrovskou pestrost. Inuité v jižním Grónsku rozlišují konvexní tvary reliéfu nikoliv podle výšky, nýbrž podle materiálu, z něhož jsou vytvořeny. Kamenné vyvýšeniny jsou qaqqaq, zatímco ostatní (hliněné, ledovcové) jsou pingu. Podobně jako inuitština nerozlišují vyvýšeniny podle velikosti ani mayský jazyk tzeltalština či melanéský jazyk jeleština. Mají pro ně jen jeden termín – witz, resp. mbu. Stejný termín se tedy používá pro krtinec i pro to, čemu my říkáme „hora“. V australském jazyce jindžinbarndiština se sice rozlišují konvexní tvary reliéfu podle velikosti, ale práh rozlišení leží výrazně níže než například v češtině – marnda se používá pro hory, pohoří a většinu kopců, zatímco bargu jen pro nejmenší vyvýšeniny. Marnda ale znamená také peníze, skálu, kov či rudu, tedy tvrdé materiály. V polynéském jazyku markézština se vyvýšeniny naopak rozlišují podle tvaru a umístění – tuaivi je hora tvořící stranu údolí, mouka je samostatně stojící hora a ivi je hora, která je součástí horského hřebene.

**I. úplné znění
Statutu Filozofické fakulty Univerzity Karlovy
ze dne 4. 3. 2022**

Akademický senát Filozofické fakulty Univerzity Karlovy se podle § 27 odst. 1 písm. b) a § 33 odst. 2 písm. a) zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o vysokých školách“), usnesl na tomto Statutu Filozofické fakulty Univerzity Karlovy jako jejím vnitřním předpisu:

**Část I
Úvodní ustanovení**

**Čl. 1
Základní ustanovení**

1. Filozofická fakulta (dále jen „fakulta“) je základní součástí Univerzity Karlovy (dále jen „univerzita“), která je univerzitní veřejnou vysokou školou.¹
2. V právních vztazích, v nichž vystupuje jménem univerzity, užívá fakulta názvu „Univerzita Karlova, Filozofická fakulta“ nebo latinsky „Universitas Carolina, Facultas philosophica“. V jiných vztazích lze užívat označení „Filozofická fakulta Univerzity Karlovy“ nebo latinsky „Facultas philosophica Universitatis Carolinae“. Anglické znění názvu fakulty zní „Charles University, Faculty of Arts“,² případná další cizojazyčná znění názvu mohou být uvedena v opatření děkana. Jako zkratka názvu fakulty se užívá „FF UK“, v anglickém jazyce „CU FA“.
3. Sídlem fakulty je Praha 1, náměstí Jana Palacha 1/2.
4. Fakulta trvá od založení Univerzity Karlovy dne 7. dubna 1348.
5. Vztahy fakulty k univerzitě upravuje zákon o vysokých školách, vnitřní předpisy univerzity a vnitřní předpisy fakulty.

**Čl. 2
Poslání a činnost fakulty**

1. Posláním fakulty je poskytovat vysokoškolské vzdělání, šířit vzdělanost a chránit poznání, rozvíjet svobodné myšlení, nezávislé vědecké bádání a svěbytnou uměleckou tvorbu, podílet se na veřejné diskusi, na pěstování kulturní rozmanitosti a na utváření občanské společnosti a všestranně podporovat tvůrčího ducha lidské společnosti v oblasti humanitních a sociálních věd.

¹ § 2 odst. 7 a část druhá zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

² Čl. 5 odst. 2 přílohy č. 1 Statutu univerzity.

Lekce svobody – Jan Masaryk

„Ono je dobře, že jsou mezi národy sloni a poníci. A je dobře, když ti mrňousci dostanou čas od času „na frak“, když zapomenou třeba, že musej do houfu. Jenže při tom nikdy nesmí „zařvat“ žádný z těch malých, jak se lidově říká. Protože mrňouskové mají zrovna tak nesmrtelnou duši, jako ti velcí. S tatou jsme často mluvili o malých národech.“ Já byl ovšem skeptik ve famílii. Starý pán nikdy nepřestal věřit, že mrňouskové mají na světě zrovna tak své poslání, jako ti velcí. A když někdo „zahodil flintu do žita“ jenom proto, že se narodil jako Čech nebo Slovák, ne jako Rus nebo Američan, tata (tj. TGM) se vždycky rozčílil. Takovým lidem říkal vul. On rozlišoval mezi vůl s kroužkem a vul bez kroužku. Ti bez kroužku byli podle něj nebezpečnější.

Ale v jedné věci jsme se neshodli. On věřil, že malé národy, třeba jako my Češi, by měly být mosty mezi těmi velkými. Mně se tahle myšlenka nikdy moc nezamlouvala. Po mostech se šlape. Ale v tom jsem souhlasil se starým pánem, že člověk může být zrovna tak hrdý na to, že se narodil v Praze anebo v Bratislavě, stejně jako kdyby se byl narodil v Moskvě nebo Washnigtonu.

A taky jsem souhlasil s tím, že máme ve světě na trh nosit výsledky našeho politického myšlení a vyložit je pěkně vedle zboží z Washingtonu. Z Paříže, z Londýna, z Moskvy, a že se sice mrňouskové mohou moc věcem naučit od těch velkých, ale taky je můžou leccemu naučit. No to se ví, že se máme učit od těch velkých, ale ne se po nich opičit a papouškovat.

Národ, ať je malý anebo velký, nesmí nikdy ztratit svou původnost. Jinak by přestal být národem. S Karlem Čapkem jsme si taky mockrát povídali o malých národech a o těch velkých velikých básních a veliký zahradník před Hospodinem. Karel Čapek. Jednou, když jsme zase takhle mluvili, von povídá: „Podívej se tamhle na ten strom. Jsou na něm velké větve a malé větve. A ty velké podpírají ty malé. A jde z nich míza do těch malých. A neberou těm malým větvím mízu. Takhle by se měly chovat velmoce k malým národům“, povídal ještě Čapek.

No. Člověk může věřit buď na násilí anebo na ideu. Ale když věříte, že člověk je opravdu, jak nás učili ve škole, homo sapiens, a že velikost se nesmí měřit podle toho kolik kdo má tanků a kanónů, ale podle toho, jak původně a jak hluboce umí myslet, tak vám můžu dát tisíc příkladů, které dokazují, že se velké myšlenky můžou narodit zrovna tak dobře v poslední české nebo slovenské vesnici, jako v nějaké té metropoli s miliony obyvatel. A von pak říká dál: „Vy víte, že jsem neroztrhal moc podrážek cestou do kostela a kalhoty nemám na kolenou moc prošoupané od klečení.“

Ale na jedno jsem vždycky věřil, že nás „Pánbu“ udělal všechny stejné. Jeden je bílý a druhý černý, jeden je krásný, jako vy a já (prohodí směrem ke Škutinovi) anebo pod'obanej od neštovic. Ale všem je nám zima, když venku mrzne a všichni se potíme, když praží slunce. A všichni musíme dýchat, abychom se neudusili. A všechny nás nakonec odvezou, no. Jsme smrtelní i nesmrtelní? Ale pro tohle nesmíme jeden z druhého dělat otroka. Pro tohle každý, ať jeho táta byl prezident nebo dráteník, musí mít stejnou příležitost žít plný život.

Nikdo si nikdy nesmí myslet, že je něco víc nebo lepšího než ten druhý. Možná, že toho má víc v makovici, možná, že nosí lepší košili, možná, že má fortelnější ruce, možná, že má větší bicepsy. Ale tohle všechno ho jenom zavazuje, jenom zavazuje, aby toho udělal tím víc, tím víc pro ty s menšími bicepsy a s horší košilí. Jenomže tomuhle můžou věřit a rozumět jenom ti lidi, kteří mají rádi lidi. Mít rád lidi a milovat lidi, to je to celé tajemství a jediný recept na štěstí. A to platí pro všechny. Pro mě, pro vás, a pro Stalina, a pro Trumana, pro celý svět.

Někdy si myslím, že jsme udělali velikou chybu, když jsme nechali o svobodě mluvit jen básníky a táborové řečníky. Básníci nedefinují věci moc přesně. A už vůbec nedefinují věci jasně táboroví řečníci. O svobodě jsme měli nechat mluvit učitele. Děti se měli učit o svobodě ve škole. Docela vědecky, tak, jako se učili číst a psát a počítat. A měl to být povinný předmět. Náramně povinný! Každý den!

A měli jsme je učit, že svoboda není jenom takové to láska – páška a vlast' – masť, že to není jenom básnické volání po křídlech. Měli jsme je učit, jaký je rozdíl mezi skutečnou svobodou a anarchií. Jak svobodu je vždycky třeba spojit s kázní. Jak každý může dělat, co chce jen, pokud při tom nešlape sousedovi na kuří oko. Jenže s lidma je těžko. Dovedou si věci vážit plně, jen když je na chvílku ztratili. To platí o svobodě, zrovna tak, jako o všem ostatním. Dokud vám někdo nestojí za zády a nepoloží vám revolver mezi lopatky a nediktuje vám, co máte psát a říkat a učit, tak nevíte opravdu, jaká je to veliká věc, když smíte psát a říkat a učit, čemu sám věříte.“

<https://www.citarny.cz/knihy-lide/vzdelavani-a-souvislosti/glosa-svet-knihy/werich-a-jan-masaryk-o-svobode-mysleni-o-narodu>

Omluvný dopis poškozenému pro účely ustanovení § 41 písm. o) TZ

Petr Kostka
Blankytná 1807/13
150 00 Praha 5

V Praze dne 28. 11. 2021

Věc: Omluva za způsobenou škodu

Vážený pane Kostko,

přijměte, prosím, mou hlubokou omluvu za veškerá zranění a zdravotní komplikace, které jsem Vám způsobil dne 08. 10. 2021 dopravní nehodou. Zároveň si Vám dovoluji vyjádřit upřímnou lítost nad utrpením, které jste musel, a nepochybně stále musíte snášet v souvislosti s touto dopravní nehodou.

Jsem si plně vědom svého pochybení, z něhož jsem se dostatečně ponaučil. Není dne, kdy bych nepřemýšlel nad tím, jak jsem mohl nehodě zabránit nebo cokoliv učinit jinak tak, aby k nehodě vůbec nedošlo. Soustavně zpytuji své svědomí a rád bych Vám chtěl pro Vás přijatelným způsobem pomoci zmírnit způsobenou bolest, zejména pak následky dopravní nehody a alespoň částečně se pokusit odčinit to, co jsem svým jednáním způsobil.

V této souvislosti bych Vám chtěl nabídnout finanční odškodnění ve výši 100.000,- Kč, abych Vám tak mohl kompenzovat bolest a čas, který jste musel strávit v nemocnici a při následné léčbě. Pokud bych Vám mohl pomoci jiným vhodným způsobem, jsem připraven tak učinit.

V případě, že budete ochoten přijmout mou hlubokou omluvu společně s finančním odškodněním, dovoluji si Vás zdvořile požádat o kontaktování na mém telefonním čísle 739 483 995, případně písemně na adrese Chelčického 2256/18, 180 00 Praha 8.

S úctou

.....
Petr Novák

Věk 18.

Jako polehčující okolnost podle ustanovení § 41 písm. o) zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších právních předpisů, je brán v úvahu postoj pachatele ke spáchanému trestnému činu, který je vyjadřován projevem upřímné lítosti nad jeho spácháním.

Pro splnění podmínky, že pachatel lituje spáchání přečinnu, není zcela nezbytné, aby tato lítost byla projevována výslovně před soudem či jiným orgánem činným v trestním řízení, neboť postačí, vyplývá-li z jiných projevů pachatele. Zároveň samotné formální deklarování lítosti samo o sobě nemusí dostatečně odůvodňovat závěr o splnění této podmínky. To vše zvláště za situace, když některé jiné projevy pachatele svědčí o tom, že pachatel svou lítost takto

Fiala sem dotáhl Západ – pivo za 80 Kč. Po článku se to rozjelo

15.01.2024 14:07 | Monitoring <https://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Fiala-sem-dotahl-Zapad-pivo-za-80-Kc-Po-clanku-se-to-rozjelo-749156>

Změny v DPH dopadnou i na točené pivo. Bude v základní sazbě 21 %. Podle SeznamZpráv a těch, které vyslechly, to zanemná, že se točeného piva vypije méně, protože si lidé budou dávat pozor na to, kolik utratí. Někde bude cena atakovat 70 Kč, v Praze třeba i 80 Kč. Komentátor Petr Holec k tomu ironicky poznamenal, že Petr Fiala skutečně cenově přivedl Česko na Západ. Ale ozvali se i další, zejména k tomu, že lidé si už nebudou moci dát svých sedm piv. Padala slova o alkoholících.

Supermarkety možná ceny snižují, ale jinde rostou. Například v restauracích a hospodách. Čepované pivo se totiž posouvá do do sazby 21 % DPH. Dle SeznamZpráv to znamená, že zákazníci už nebudou ochotní takovou cenu platit. Například jedna plzeň v Brně vyjde na 60 Kč. Muži, se kterými SeznamZprávy hovořily, na cenu nehleděli. „Když jednou za čas vyrazíme, tak si to užijeme a nehledíme na peníze,“ tvrdí, nicméně vidí, proč by ti, kdo si koupí pivo v lahvi za 15 Kč, na čtyřnásobně drahé nešli. „Myslím, že z točeného piva se za chvíli stane nárazová, pomalu zážitková věc,“ uvedl pro SeznamZprávy jeden z nich. Poptávka po točeném pivu prý klesne i dle šéfa Českého gastronomického institutu Adama Eliáše.

Další návštěvník brněnské hospody si všiml, že jeho přátelé na pivo již tak často nechodí. Jeho pivo pak stálo 52 Kč za půlitr. „Já těch piv moc nevypiju, takže si na točené sem tam zajdu. Ale asi ne už tak často. Když se dřív sedělo celý večer, vypili jsme třeba šest, sedm piv. To už se asi stávat nebude,“ mínil dotyčný a dodal: „Někteří kamarádi do hospody už skoro nechodí. A pokud ano, dají si tři piva a jdou domů.“

Provozní pivnice U Čápa uvedl, že kvůli zvýšení DPH museli zdražit plzeň na 68 korun a před letní sezonou by mohla překročit i hranici 70 Kč. A má to své následky, zákazníci zkonsumují piva méně. „Je jasné, že si to už každý rozmyslí. Když jde člověk do hospody a za deset piv dá skoro sedm set korun, aniž by se stačil podívat do jídelního lístku, má to určitě vliv na domácí rozpočet,“ uvedl s tím, že se obává, že se cena blíží hranici, kterou lidé už nebudou ochotni zaplatit. V Praze se blíží k 80 Kč. Největší dopad bude podle článku na vesnické či maloměstské hospody, kterým se s těmito cenami provoz již nevyplatí.

V pivním národě, jak jsou Češi nazýváni, vzbudil článek pozornost. Komentátor Petr Holec hází vinu na premiéra. „Fiala uvrhl Česko do recese, do ekonomiky napustil zbytečnou energetickou inflaci, všem zvýšil daně a jako první premiér po pádu totality obnovil funkci cenzora. Dvě věci dal ale fakt dohromady: Nutellu a pivo za 80 korun. Jsme na Západě,“ zhodnotil.

Text 6

Olga Stehlíková: Kařut & Řabach (ukázka z knihy) nakladatelství Běžiliška, Praha, 2019, 1. vydání, váz., 168 stran.

JAK ŘABACH, KROKORAF A ŽIRADÝL ŠLI PO ČUCHU

„Tak dobře,“ řekl Žiradýl, „je to, dá se říct, dohodnuté. Ale teď už, pokud proti tomu nic nemáte, nekvákejte, nastává totiž bez nadsázky důležitý okamžik, totiž nacházíme se, což bych rád zdůraznil, praprávě takříkajíc u kořenů Prajedle, když se to vezme kolem a kolem. A když se to vezme z druhé strany, nacházíme se tam taky.“

„Ale ale, koho nám to sem páníčkové vedou? Jestlipak to není ten zlobivý synáček Řeřichy? A kde máš toho druhého nekňubu, pandrholo?“ obořila se na Řabacha Prajedle, protože znala své pramínské.

„Jdu za vámi, milá Prajedle, abych vás poprosil o radu. Mohla byste mi prosím říct, kam šel Hungdung s mým bratrem a třeba i proč?“ poklonil se Řabach slušně Prajedli.

„Ach, to je zlá věc,“ zašuměla Prajedle teskně jehličkami. „Jestli ti Hun unesl bratříčka, budeš ho dlouho hledat, a nevím nevím, zda ho najdeš. To bys ho musel mít opravdu rád. A musel bys ho mít rád moc, aby tě bratrská láska k němu zavedla. Ale proč já bych ti vlastně pomáhala? *Kdo se moc ptá, ten má v puse otazníky!* Vždyť ty jsi mě ani ve větvičkách nepodrbal, žádné úslovíčko na občerstvenou nedonesl! *Mluviti zlato, mlčeti za to!*“

„Ehm ehm, abych tak řekl,“ ozval se Žiradýl. „My jsme tu jaksi, což by nemělo uniknout vaší pozornosti, také.“

„Však vás vidím, Krokorafe s Žiradýlem. A doufám, že jste tomu hošíkovi nekloudnému nic neřekli. *Chytrému napověz, na hloupého mrkni!*“

„Žádněj strach, Prajedle, my víme svý. Ani slovíčko,“ ujistil velkou stromovou dámu Krokoraf.

„Dobře tak. Nesmíte mu prozradit ani rožek toho tajemství, jinak byste všechno pokazili. Nesmíte mu cestu ukázat.“ Řabach se podívoval, chtěl se ptát, co Krokoraf s Žiradýlem vědí a jak je to možné, ale netroufl si. Místo toho se vyškrábal na Prajedli a začal ji pořádně drbat mezi větvičkami. A ještě tady a ještě sem.

Jelenovi pivo nelej.

Kuna nese nanuk.

Sob běžel bos.

V elipse spí lev.

Jedu kýbl býku dej!

Je blbej.

Dobrý, co?!“

Prajedle se ošívala: „Už jsem řekla dost.“

„Nesu i spoustu přísloví,“ zoufal si Řabach, „poslouchejte:

Protiklady se přitahují.

Kdo se bojí, nesmí do lesa.

Když se kácí les, tak lítají třísky.

Komu se nelení, tomu se zelení.

Mrtvý prd ví.

„To je dobré! *Kuna nese zmrzlinu. Je hloupý. Otrav býka! Komu se jelení, tomu se zelení! Odvážného šiška hřeje. Protiklady se vytahují! Když se kácí les, tak se to nesmí! Lásky hodně vynáší! Mrtví – teď si nejsem jistá. Opravdru pěkné. Tak dobře. Něco ti povím,*“ pokývala Prajedle spokojeně větvemi.